

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek.

List velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu. — Ustanovniki in deležniki tiskovnih društev dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodava knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne sprejemajo. — Za oznaki se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr., in vsakokrat za kolek 30 kr.

V zadevi tiskovnega društva.

V odborovi seji dne 23. apr. m. sta se obravnavala naslednja dva predmeta:

1. Se je ustanovil odbor. Izvoljeni so bili čč. gg.: Fr. Kosar, kanonik, za predsednika, Mat. Modrinjak, kanonik, za predsednikovega namestnika, Mat. Šinko, profesor bogoslovja, za tajnika, Jož. Hržič, kaplan pri stolni cerkvi, za denarničarja.

2. Zastran ustanovnikov in podpornikov, ki po sklepu občnega zbora zanaprej odpadejo, se je sklenilo:

a) Gg. ustanovnike po posebnih listih poprašati, kako hočejo s že vplačano ustanovnino razpolagati. (Listi so že razposlani.)

b) V zadevi podpornikov, ki so podpornino za tekoče novo draštveno leto že plačali, je sodil odbor, da se zavolj poštnih stroškov skoraj ne izplača, vsakemu posebej podpornino nazaj pošiljati. Zato bodo počenši od začetka julija „Sl. Gospodarja“ tako dolgo brezplačno dobivali, dokler se podpornina ne porabi. Ako pa kateri zmed teh podpornikov „Gospodarja“ že itak naročenega imajo, in dvojnega lista nočejo, naj pri obnovljenji naročnine za drugo polletje izrečejo, da se jim že plačana podpornina v naročnino všteje. — Gg. dušne pastirje pa lepo prosimo, dotičnim podpornikom ta predlog pojasniti.

V Mariboru dne 2. junija 1873.

Odbor kat. tisk. društva.

Hinavščina liberalizma zastran šol.

? Prav si jo zadel, dragi „Sl. Gospodar!“ da si začel sad liberalizma opisovati; tako sem si mislil, ko sem v 22. številki članek „sad liberalizma“ bral. Ako namreč Kristus pravi: „Po

njih sadu jih bode te spoznali“, bodo tudi Slovenci one liberalne narodnjake, ki se jim za voditelje ponujajo, naj ležej po sadu spoznali, ki ga drevo liberalizma donša. Govoril si o vojaški postavi, o kateri liberalci trde, da je prav liberalna in sicer zato, ker je enakopravna za vse stanovce. Oj lesice — vi liberalci! Ali je to enakopravnost, da zamore zdravnik, pravnik itd., ki je kot dijak v vojaštvo vzet bil, brez ovir svoj izvoljeni stan nastopiti in nadaljevati, v tem ko bogoslovec, ako je pred vstopom v semenišče v vojake vzet bil, tako dolgo izvoljenega stana nastopiti, to je, v mešnika posvečen biti ne more, dokler ni vseh dolgih 10 do 12 let vojaštva dovršil? Ob čem se bo živil, in kaj bo počel izšolan bogoslovec, ako še mora 6 do 8 let čakati, preden zamore v mešnika posvečen biti? Vse to pa glasno kaže, da liberalci s svojo širokoustno enakopravnostjo vse drugam merijo, namreč na to, da duhovskemu stanu korenine podrežejo, in skozi pomanjkanje dušnih pastirjev toliko ležej krščanstvo v naših deželah porušijo; kajti kjer ni delavcev, tam tudi ni žetve. V semenišči lavantinske škofije je letos 49 bogoslovcev. Že to število je za obširno škofijo premalo; ali v tem številu je 12 vojakov, in ako ovi duhovskega stana nastopiti mogli ne bodo, kam bomo v kratkih letih prišli?

Dovoli mi, „Sl. Gospodar!“ da tvoje misli nadaljnem in denes na naših šolah le nekoliko pokažem, kako nesramno naši liberalci ubogo ljudstvo slepijo. Nemški, kakor slovenski liberalci namreč z naj večim ponosom kažejo na novo šolsko postavo, češ: glejte kakošna tema je bila poprej po šolah, dokler so jih duhovniki vladali, in kolika svetloba zdaj, od kar smo jih mi prevzeli! —

Odkrijmo temu natolcevanju nasproti neovrgljivo resnico. Šolska postava, po kateri so se poprej, to je, pred novo šolsko postavo od dne

25. maja 1868 šole vladale, ima svoje korenine že v dobi cesarice Marije Terezije; kajti že njena postava, dné 13. oktobra 1770 dana, izreka, da spadajo „šole med zgol državne stvari“. Na podlagi tega načela, ki ga gotovo niso kat. duhovniki, ampak „prosti zidarji“, kakor n. pr. minister Kaunitz, sicer blagi cesarici nasvetovali, je bila po mnogih poskušnjah in prenaredbah slednjič l. 1805 izdelana tako imenovana „politiška šolska ustava za nemške šole (politische Schulverfassung für deutsche Schulen)“. Po tej postavi je bil osnovan najviši c. kr. dvorski šolski svet v Beču (k. k. Studien-Hofkommission), ki je polnooblastno in samovoljno vladal vse šolstvo po cisaljtanskih avstrijskih deželah. Edina ta — ne cerkvena — ampak državna gospôska je odločevala ves načrt poučevanja, posamne predmete in šolske ure, za nje odločene, način njih prednašanja, knjige za poduk edino pripuščene, in tudi načrt za izobraženje šolskih pripravnikov. Edina ta gospôska s sebi podredjenimi guberniji — sedanjimi namestijami — je v rokah imela vse nadzorovanje šol, in duhovniki, ki so se ga vdeleževali, so delali ne kot cerkveni, ampak kot državni opravniki, po načinu in v mejah, po državni postavi na tanjko določenih, na katero so bili enako navezani, kakor sedanji nadzorniki na sedanjo šolsko postavo. Ako je bilo torej poučevanje pomanjkljivo, kdo je bil tega kriv? mar duhovniki, kakor liberalci trdijo, ali ne veliko več vlada sama? —

In gorjé duhovniku, ki bi se bil zoper to postavo pregrešil! Kdor se hoče prepričati o resnici teh besed, naj samo le bere naše časnike iz prejšnjih let, ali naj pregleda uradno odpisovanje šolo zadevajoče, kakor se po škofijskih arhivih nahaja, in se bode prepričal, koliko natočevanja, da ne rečem preganjanja so pretrpeti morali kanoniki, dekani in župniki, z nadzorništvom šol pooblaščenih, ako so si prizadevali v kljub tem postavam modrejša in bolj narodna načela v šolsko poučevanje vpeljati.

In če so se v novejši dôbi — vendar še pred letom 1868 — začele bolj pripravne in bolj narodne knjige v ljudske šole vpeljevati, ali jih niso večidel duhovni nadzorniki nasvetovali in po večem tudi njih izdelanje preskrbeli? Zlasti kar zadeva ljudske šole na slovenskem Štirnskem, ali nam vé kdo moža imenovati, kateri bi imel za vpeljanje narodnega šolstva več zaslug, kakor pokojni knez in vladika Slomšek, ta naj-sijajnejša zvezda ljudske omike na obnebbi slovenskem. Pred seboj imamo vse njegovo obširno odpisovanje in dopisovanje do ministerstva v šolskih zadevah, iz kojega spoznamo njegovo pogumno borbo zoper prejšno nenarodno šolsko ustanovo. In vendar liberalni Slovenci Slomškovega imena nikdar več ne imenujejo. „Narod“ pogosto našteva možé za našo domovino

zaslužene n. pr. Vodnika, Prešerna, Levstika, Striterja, Jurčiča itd.; edini Slomšek ni več vreden, da bi imenovan bil med probuditelji in dobrotniki slovenskega naroda, in možém, ki v rokah imajo matico za njegov spominček pripravljeno, se tudi nikakor ne mudi s tem spomenikom! Zakaj tudi? Vsaj knez in škof Slomšek ni bil liberalce, ampak skoz in skoz mož katoliški in apostoljski, in prav zato ne najde milosti v očeh naših slovenskih liberalceev. Mislimo, da to edino znamenje zadosti jasno kaže, ali so možje stranke „Narodove“ vredni in sposobni, da si jih verni slovenski narod izvoli za svoje voditelje.

Da se do šolskih postav povrnemo, vprašamo „Narod“, ki se tako ponosno branitelja nove šolske postave proslavlja: kako je neki to, da se še prejšnjih šolskih postav nikoli ni dotaknil? da svojim bralcem še nikoli odkrite resnice ni povedal, kdo je bil gospod in voditelj ljudskih šol pred l. 1868? in kateri možje so bili skoro edini, ki so se borili z nemškutarskim šolstvom in pod gomilo neprijaznih postav vrdevali narodno iskrico, da ni popolnoma ugasnila? Naj hitreje nam „Narod“ zopet poreče, da se mu ne vredno zdi, s takim „lističem“, kakor je „Gospodar“, se pečati. Zares; ni ležejšega odgovora memo tega. „Gospodar“ pa je sklenil, tega visokega gospoda, ki s toliko zaničljivostjo iz visočine svoje domnevne učenosti na nizkost „Gospodarjevo“ gleda, s svojim „pravnim“ šilom tako dolgo zbadati, da ga bode slednjič prisilil, tudi v verskih in cerkvenih zadevah liberalno šemo raz obličja djati in svoja načela razodeti.

Gospodarske stvari.

Prvi občni zbor delničarjev zavarovalne banke „Slovenije“ v Ljubljani
dne 29. maja.

Zbralo se je bilo v čitalnični dvorani kakih 75 delničarjev, med katerimi je bila blizo tretjina, ne pa, kakor „Nar.“ poročevalec pravi, „dve tretjini“ duhovnikov. Zastopanih bilo je nad 2300 delnic, lahko bi jih pa bilo še več, ko bi mnogi gg. delničarji ne bili spregledali §. 24. pravil, kateri veleva, da se morajo akcije najmanje 6 dni pred občnim zborom pri bankini blagajnici položiti. —

Predsedoval je svetli knez Salm-Reiferscheid, v slovenskih razpravah ga pa nadomestoval podpredsednik, g. dr. Costa. Kot zapisnikar je fungiral prvokrat dr. Munda, ki je bil v predpoldanski seji opravilnega sveta izvoljen za „pravnega svetovalca“ bankinega, kar je vlada zapovedala, ker pravila o tej službi govore. Po odstopu Konška, ki je pri vladi zdaj zopet to stvar sprožil, si je banka prihranjevala strošek za